

Nr 11.

Utlåtande i anledning av väckt motion om beredande av möjlighet till utbetalning av expropriationsersättning i form av periodvis återkommande utbetalningar.

Tredje lagutskottet har till behandling förehått två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 171 i första kammaren av herr *Andersson, Jones Erik m. fl.* och nr 211 i andra kammaren av herr *Ericsson* i Näs m. fl. I motionerna, vilka äro likalydande, har hemställts, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamt utredning angående sådan ändring av expropriationslagen, att expropriationsersättning må utbetalas i form av periodvis återkommande utbetalningar såsom i motionen angivits».

Till utveckling av denna hemställan anföres i motionerna:

»Ju flera kraftledningar som byggas från mellersta och övre Norrland till Mellansverige, desto större blir den skadegörelse som vållas av kraftledningsgatorna och desto flera bli de självförsörjande jordskogsbruk som förvandlas till ofullständiga bruksdelar. Detta problem har redan nu en betydande omfattning och kommer att öka i betydelse allteftersom utbyggandet av vattenkraften fortsätter. För att komma fram till en tillfredsställande lösning måste man gå ifrån det nuvarande förfarandet att betala engångsersättningar. När intrånget är av större omfång och ersättningen därmed blir förhållandevis stor, borde ersättningen inte utbetalas med belopp en gång för alla utan genom årliga ersättningar eller ur praktisk synpunkt kanske hellre genom ersättningar i samband med de periodvisa upprepningarna av kraftledningsgatorna. Om en sådan ordning för ersättningens utbetalande genomfördes, skulle många jordskogsbruk, som nu hota att förvandlas till icke bärkraftiga enheter, kunna bevaras som fullständiga bruksdelar.

Mot förslaget om periodvisa ersättningar kan invändas, att det möter praktiska svårigheter att ordna med periodvisa utbetalningar till kanske tusentals markägare inom olika delar av landet. Om emellertid endast ersättningar över en viss storlek erläggas i form av periodvis återkommande betalningar, torde dylika utbetalningar inte bli så många som man kanske är benägen att tro. Omläggningen av utbetalningen av ersättningarna för skador från kraftledningsgator torde därför inte behöva möta några större svårigheter ur praktisk synpunkt.

Större betydelse har invändningen, att om marken exproprieras expropriationsersättningen enligt § 7 sista stycket expropriationslagen skall bestämmas i pengar att utgå på en gång. Denna bestämmelse borde inte lägga hinder i vägen för att vid frivillig överenskommelse ersättningen erlägges i periodvis återkommande betalningar. Å andra sidan har detta stadgande

den effekten, att samma principer för ersättningens utbetalande tillämpas vid frivilliga överenskommelser som vid tvångsförfarande. För att uppnå det av oss förordade syftet måste en sådan ändring av expropriationslagen genomföras, att densamma även medger periodvisa utbetalningar av ersättningen, om den part, från vilken mark exproprieras, så påfordrar. Markägaren bör sålunda ha möjlighet att välja på vilket sätt ersättningen för det exproprierade området skall utbetalas. Förutsättning bör dock vara att de periodvis återkommande utbetalningarna eller engångsersättningen uppgå till visst minimibelopp, vars storlek inte utan vidare kan fastslås. Däremot bör inte den som begär expropriation kunna kräva periodvis ersättning i stället för engångsersättning. Om på detta sätt i expropriationslagen stadgas, att ersättning kan erläggas antingen i form av periodvis återkommande betalningar eller som engångsersättning, torde detta bli normerande även vid frivilliga överenskommelser.»

Beträffande de skäl, som i övrigt åberopats till stöd för det i motionerna framförda yrkandet, får utskottet hänvisa till motionerna.

Över motionerna ha i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver yttranden inhämtats från lagberedningen, vattenfallsstyrelsen, lantbruksstyrelsen och länsstyrelsen i Kopparbergs län. På begäran av utskottet har yttrande därjämte avgivits av Svenska elektricitetsverksföreningen.

Gällande lagstiftning.

Enligt 34 § lagen den 12 maj 1917 om expropriation, sådan denna lag lyder efter däri genom lag den 21 december 1949 vidtagna ändringar, skall i mål om expropriation expropriationsersättning bestämmas i penningar att utgå på en gång; dock må expropriationsdomstolen på yrkande av part hänvisa sakägare att i särskild rättegång vid domstolen föra talan om ersättning för skada eller intrång som, då blott en del av en fastighet exproprieras, vållas återstående del av fastigheten, därest sistnämnda ersättning finnes ej lämpligen kunna prövas i målet. Vare sig ersättningen bestämmes i själva expropriationsmålet eller i särskild rättegång saknas alltså f. n. möjlighet att bestämma ersättningen att utgå i periodvisa utbetalningar. I 59 § fjärde stycket expropriationslagen stadgas att fastställelse ej må meddelas å överenskommelse om att expropriationsersättning skall utgå annorledes än på en gång; dock att fråga om ersättning för skada eller intrång må hänvisas till särskild rättegång enligt vad i 34 § stadgas. — Expropriationsersättning skall, jämlikt 48—58 §§ i lagen, i allmänhet nedsättas hos länsstyrelsen, vilken fördelar ersättningen till vederbörande rättsägare, i huvudsak enligt reglerna för fördelning av köpeskillning för utmätningsvis såld fast egendom.

De nu angivna bestämmelserna i expropriationslagen gälla, enligt 1 § fjärde stycket lagen den 27 juni 1902 innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar, då mark upplåtes för elektriska starkströmsledningar.

Vid expropriationslagens tillkomst diskuterades ingående frågan huruvida expropriationsersättning skulle få utgå i årlig avgift. Enligt det kommittéförslag, som upprättats och som låg till grund för Kungl. Maj:ts förslag till 1917 års riksdag om antagande av ny expropriationslag, skulle beträffande ersättning för upplåtelse eller skada, som vore begränsad till viss tid eller beräknades komma att fortvara för alltid, domstolen bestämma huruvida ersättningen skulle utgå på en gång eller i årlig avgift. För upplåtelse på obestämd tid eller skada, vars varaktighet ej kunde bestämmas, skulle emellertid ersättningen alltid utgå i årlig avgift.

I propositionen föreslogs emellertid att expropriationsersättningen alltid skulle bestämmas att utgå på en gång. Såsom skäl för detta ståndpunkts-tagande anförde föredragande departementschefen bl. a.: Tiden för en upplåtelses eller ett inträngs fortvaro torde sällan vara så fullkomligt obestämd, att uppskattningen av ett skäligt medelvärde skulle vara omöjlig. Härtill komme de olägenheter, som vore förenade med ersättningens bestämmande såsom årlig avgift. Vore det fråga om att genom expropriation tillskapa ett servitut, bleve den härskande fastigheten pliktig att erlagga avgäld till den tjänande och att skapa nya avgälder för all framtid eller längre tid borde helt undvikas. Skedde expropriationen för annans räkning än statens eller någon kommuns, kunde dessutom otrygghet för ersättningens utgående i en mera avlägsen framtid ofta göra sig gällande, och någon lämplig form att ställa säkerhet annat än för kortare tid torde vara svår att finna. Då alltså något verkligt hinder icke torde möta att låta ersättningen även för upplåtelse eller intrång alltid utgå en gång för alla och avsevärda olägenheter härigenom undvekas, hade i det framlagda förslaget denna form stadgats för bestämmande av all expropriationsersättning.

I 9 kap. 47 § vattenlagen den 28 juni 1918 stadgas angående penningersättning såsom huvudregel, att den skall bestämmas att utgå på en gång. Från denna regel uppställas dock i paragrafen vissa undantag. Skadeersättning till följd av företag enligt 6 kap. vattenlagen (allmän flottled) eller till följd av förorening genom avloppsvatten, varom förmåles i 8 kap., må sålunda fastställas att utgå i årlig avgift, när skälig anledning därtill förekommer. Ersättning, som bestämts att utgå på en gång, skall i allmänhet nedsättas hos och fördelas av länsstyrelsen i likhet med vad som gäller beträffande expropriationsersättning.

Under förarbetena till vattenlagen motiverades nämnda huvudregel om ersättningens utgående på en gång genom en hänvisning till vad som gällde i fråga om bestämmande av expropriationsersättning. De angivna undantagen, vilka tillkommo genom lagändringar åren 1920 och 1942, ha motiverats med att det kunde vara svårt att från början beräkna varaktigheten av en skada, som vållades av flottledsanläggning eller förorening genom avloppsvatten, och att därför ersättningen icke under alla förhållanden borde bestämmas att utgå på en gång. För de fall, då ersättningens bestämmande i årlig avgäld medgivits, har möjlighet öppnats att då ändrade förhållanden inträtt göra ändring i förut meddelat beslut rörande ersättningen och sättet för dess utgående.

Yttranden över motionerna.

Lagberedningen anser sig icke kunna tillstyrka motionerna och anför som motivering härför:

Vid bedömande av frågan om sättet för ersättningsens utgående har man — beträffande de i motionerna åsyftade fallen, då skada och intrång väntas bliva bestående — att välja mellan en engångsersättning och en ständig periodisk avgift till den som vid varje särskilt tillfälle äger fastigheten. I sistnämnda fall behöver icke ske någon nedsättning hos Konungens befallningshavande av ersättningsbeloppet för fördelning mellan inteckningshavare. Genom rätten till periodiska ersättningsbelopp tillföres nämligen fastigheten ett värde, som motsvarar det kapitaliserade värdet av dessa belopp. Under förutsättning att trygghet föreligger för avgiftens utbekommande torde någon nämnvärd risk från fastighetskreditens synpunkt av en anordning med periodisk avgift därför icke i och för sig föreligga. Ett villkor härför är dock, att avgiften utgår årligen eller i vart fall med relativt korta tidsintervaller.

Emellertid har det funnits önskvärt att begränsa anordningen med periodiska ersättningsbelopp så mycket som möjligt. I de fall då denna anordning likväl medgivits, torde hänsyn främst ha tagits till svårigheten att bedöma skadans varaktighet och omfattning.

En långvarig årlig avgift medför från olika synpunkter betydande olägenheter.

Till följd av penningvärdets fortgående förändringar kommer i allmänhet den årliga avgiften att på längre sikt icke vidare motsvara den skada som den avsetts att täcka. Att medgiva en tid efter annan återkommande omprövning av avgiften med hänsyn till penningvärdets förändringar skulle stå i strid med vad principiellt tillämpas i fråga om ersättning för egendomsskada och även vara förenat med avsevärda praktiska olägenheter.

Om upplåtelsen avser servitut, får den periodiska avgiften karaktären av en avgäld som utgår från en fastighet till en annan. I detta fall skulle visserligen kunna beredas trygghet för avgiftens utbekommande genom att, såsom skett beträffande vissa ersättningar enligt ägofredslagen, tillförsäkra avgiften förmånsrätt enligt 17 kap. 6 § handelsbalken. Mot en sådan anordning, vilken innebär tillskapandet av en tyst förmånsrätt, möta dock från fastighetskreditens synpunkt starka betänkligheter. Det har därför sedan länge framstått såsom ett önskemål att såvitt möjligt undvika att tillskapa avgälder för all framtid med dylik förmånsrätt. Vid expropriation av nyttjanderätt kommer skyldigheten att utgiva den periodiska avgiften icke att bliva knuten till en fastighet. Sker expropriationen till förmån för ett företag, som sedermera visar sig mindre bärkraftigt, kan uppenbart en viss otrygghet uppstå i fråga om möjligheten att utbetomma årliga belopp. Här föreligger icke någon praktisk möjlighet att bereda den ersättningsberättigade erforderlig säkerhet.

Vad särskilt angår de i motionerna åsyftade fallen, då den fastighet, som är föremål för expropriation, efter denna icke längre blir bärkraftig, måste det anses otillfredsställande att genom periodvis utgående penningersättning upprätthålla en otillräcklig brukningsenhet. Om ersättningen utgår med ett engångsbelopp, kan däremot föreligga möjlighet att komplettera fastigheten genom förvärf av ytterligare mark.

I motionerna förutsättes, att ägaren av den fastighet, som är föremål för expropriation, skall ha valrätt, huruvida ersättningen skall utgå på en gång

eller i årlig avgift. De önskemål, som ägaren härvid vill tillgodose, kunna vara av rent tillfällig natur, och någon visshet att fastighetens intressen härigenom tillvaratagas föreligger icke. Ett visst inflytande borde i varje fall tillkomma expropriationsdomstolen. Enbart beloppets storlek borde icke vara avgörande.

Vattenfallsstyrelsen anför att den i motionerna föreslagna anordningen skulle vara synnerligen betungande för styrelsen och medföra stora kostnader. Styrelsens årliga uppgörelser uppginge till avsevärt antal, även om man bortsågo från mindre belopp. Framför allt uppstode ett mycket drygt arbete med de undersökningar, som varje gång måste ske om vem som vore behörig att lyfta beloppet. Ombyte av ägare till de fastigheter, som berördes av ledningarna, skedde i stor utsträckning dels på grund av överlåtelse och dels framför allt genom de numera allt oftare förekommande jorddelningarna. — Styrelsen avstyrkte bifall till motionerna.

Svenska elektricitetsverksföreningen anför liknande synpunkter i fråga om det betungande i att utbetala årliga ersättningar och svårigheten att följa skeende förändringar i äganderätten till de ersättningsberättigade fastigheterna. Föreningen anför vidare:

Den av motionärerna föreslagna lagändringen kommer endast att balansera markägarens och kraftledningsägarens intressen vid ett stabilt penningvärde. Undergår detta en fortlöpande försämring, blir markägaren lidande på att icke omedelbart på annat sätt nyttiggöra mottagen engångsersättning. Stiger penningvärdet, drabbas kraftledningsägaren i sin tur genom att vid senare tidpunkter få betala reellt sett mera för intrång och skadegörelse. Häremot kan kraftledningsägaren emellertid säkerställa sig genom att redan från början deponera hela den utdömda eller överenskomna ersättningen i bank. Denna möjlighet står också markägaren till buds, om han kompletterar med avtal med penninginstitut att engångsbeloppet skall tillställas honom i vissa rater.

Motionärerna antyda icke hur räntefrågan skall bedömas på de delar av ersättningen till markägaren, som skola betalas först senare. Vad ovan anförts om penningvärdesförändringar gälla i tillämpliga delar även sådan ränta, vartill kommer att själva räntefoten icke oväsentligt kan ändras från tid till annan, vilket kan medföra ytterligare svåröverskådliga komplikationer för de enskilda fallen.

Även om föreningen i och för sig hyser full förståelse för de svårigheter, som kunna träffa markägare, vilkas egendom blir utsatt för intrång eller skadegörelse genom kraftledningsbygge, anser den sig därför icke kunna tillstyrka den föreslagna lagändringen.

Lantbruksstyrelsen anför: Motionärernas förslag toge synbarligen närmast sikte på expropriation av skogsmark, och det vore naturligtvis vid avstående av dylik mark som de i motionen påtalade olägenheterna tydligast framträdde. Lämpligheten av att tillskapa särskilda regler för bestämmande av expropriationsersättning beträffande visst expropriationsföremål syntes emellertid kunna ifrågasättas. Av motionerna framginge icke fullt klart, huruvida de årliga avgifterna skulle utgå för all framtid eller endast så länge den nuvarande ägaren sutte kvar på fastigheten. Av allt att döma torde emellertid motionärernas mening vara att ersättningarna skulle utgå

för all framtid. Det sade sig självt att utbetalande av expropriationsersättning i sådan form komme att erfordra en rätt omfattande administrativ apparat hos sådana företag, som för sin verksamhet ha behov av mark från ett stort antal fastigheter. En på ovan nämnt sätt bestämd ersättning skulle närmast få karaktären av jordränta, som väl måste offentliggöras genom något slag av inskrivning. Det kunde i detta sammanhang erinras om att betydande kostnader nedlagts av det allmänna för att få äldre jordräntor avlösta. I motionerna hade det föreliggande spörsmålet betraktats endast ur jordägarens och den exproprierandes synpunkter. Man torde emellertid enligt lantbruksstyrelsens mening i sammanhanget icke kunna bortse från inteckningshavarnas intresse. I vissa fall skulle nämligen expropriationsersättningen fördelas mellan jordägaren och inteckningshavarna. Härigenom torde frågan om det procentuella förfarandet kompliceras och knappast kunna lösas helt på det sätt som föreslagits i motionen. Därest expropriationen icke påkallats av kommunalt eller statligt organ torde väl också något slags säkerhet böra ställas för de årliga avgifternas behöriga utbetalande. Annars komme jordägaren (och inteckningshavarna) i en sämre ställning än om ersättningen utginge på en gång. Det torde vara förenat med avsevärda svårigheter att uppställa regler för en säkerhet som skulle gälla för all framtid. En del av de av motionärerna påtalade olägenheterna av det nuvarande systemet torde mildras genom det förslag, som är att förvänta från de s. k. kraftledningsskadeersättningssakkunniga. Dessa hade nämligen enligt vad lantbruksstyrelsen erfarit företagit ingående undersökningar för att kunna framlägga rättvisa normer för beräkning av de kostnader som föranledas jordägaren av expropriation av mark för uppställande av kraftledningsstolpar. Av vad styrelsen anfört framginge att åtskilliga omständigheter talade mot motionärernas förslag. Emellertid kunde icke bortses från att ur jordbrukets synpunkt förslaget vore av ett visst intresse. Med hänsyn härtill ville lantbruksstyrelsen icke motsätta sig att spörsmålet gjordes till föremål för utredning.

Länsstyrelsen i Kopparbergs län yttrar: Med den starka ägosplittring, som förekomme i länet, finnes exempel på, att mindre fastigheter genom framdragandet av en kraftledningsgata berövats en väsentlig del av sin produktiva skogsmark. Dylika fastigheter vore sedan så försvagade, att deras fortbestånd som självständiga bruksdelar tedde sig problematiskt. Visserligen finge den ägare, som sutte på fastigheten vid expropriationstillfället, ersättning för markens avstående samt för skada och intrång, men denna gottgörelse komme efterföljande ägare av fastigheten till godo endast i den mån som framtida köpeskillingar avvägsdes med nödig hänsyn till att fastigheten försvagats. Liknande resonemang kunde föras jämväl beträffande ersättningar för skador vid vattenregleringar. Länsstyrelsen kunde dock icke bortse från de stora praktiska olägenheter som vore förbundna med ett system, där årliga ersättningsbelopp skulle utbetalas. Motionärerna hade själva erinrat om det stora antal sakägare, som det kunde bliva fråga om, när det gällde kraftledningarna från Övre Norrland till

Mellansverige. Motionärerna syntes ha tänkt sig, att fördelning av ersättning på årsbelopp skulle ifrågakomma endast när det gällde belopp av en viss storlek, men gränsdragningen mellan som små eller stora ansedda belopp måste alltid bliva godtycklig. Ehuru länsstyrelsen hyste tvekan om möjligheten att konstruera ett godtagbart och ej alltför tungrott system för fördelning av expropriationsersättning på årsbelopp, hade länsstyrelsen intet att invända emot att en utredning i ämnet företoges.

Utskottet.

Motionerna åsyfta att få till stånd en utredning angående sådan ändring av expropriationslagstiftningen, att expropriationsersättning må bestämmas att utgå i form av periodvis återkommande utbetalningar.

Det slag av expropriation, som i motionerna behandlas, är ianspråktagande av mark vid byggande av kraftledning. Det anföres att till följd av kraftledningars framdragande genom skogsmark skadorna å en mindre fastighet med kombinerat jord- och skogsbruk ofta kunna bli så stora, att fastigheten från att ha varit ett fullständigt jordbruk icke längre blir bärkraftig.

Det synes oklart om motionärerna avse att den önskade lagändringen skulle gälla endast vid expropriation för kraftledningar eller om den skulle vara generellt tillämplig vid all slags expropriation. Enligt utskottets mening skulle det svårligen låta sig göra att på detta område av expropriationsrätten inrätta skilda system för olika expropriationsändamål eller för olika arter av i anspråk tagen mark. Samma skäl, som motionärerna anfört för en anordning med periodvis utgående ersättning, skulle f. ö. kunna återopas för många andra fall än de i motionerna nämnda.

Vad då gäller möjligheten och lämpligheten av att genomföra ändringen ha i samtliga remissyttranden påpekats svårigheter och olägenheter, som skulle vara förenade med det ifrågasatta systemet.

Om ersättningen skulle bestämmas att utgå periodvis måste det, därest motionärernas syfte skulle vinnas, sörjas för att på ett eller annat sätt säkerhet ställdes för att exproprianten fullgjorde sin skyldighet. Vid expropriation av servitutsrätt skulle, såsom lagberedningen anmärkt, den periodiska avgiften få karaktären av en avgäld, som utginge från en fastighet till en annan. Säkerhet för avgiftens utgående skulle i detta fall kunna beredas genom att tillförsäkra avgiften viss förmånsrätt i den härskande fastigheten. Det synes emellertid då bliva nödvändigt att även föreskriva att skyldigheten att utgiva avgiften publicerades genom anteckning i fastighetsboken; i annat fall skulle den då »tysta» förmånsrätten innebära en allvarlig olägenhet från fastighetskreditens synpunkt. Förfarandet skulle uppenbarligen bliva omständligt och kostsamt. Över huvud taget synes det betänkligt att på detta sätt skapa ett slags ständig jordränta, åvilande en fastighet. Vid expropriation av äganderätt eller nyttjanderätt skulle skyldigheten

att utgiva den periodiska avgiften icke utan vidare komma att bli knuten till en viss fastighet, och det torde därför ofta icke vara möjligt att i dessa fall bereda den ersättningsberättigade nödig säkerhet.

Systemet med periodiska avgifter skulle vidare komma att medföra otrygghet på grund av penningvärdets fortgående förändringar. Om ersättningen däremot utgår på en gång kan den därtill berättigade ha möjlighet att genom markförvärv komplettera sin fastighet eller eljest omsätta beloppet i mera värdebeständig egendom.

Det kan vidare ej bortses från att den föreslagna anordningen, då det gäller expropriation för kraftledning, skulle medföra stora praktiska svårigheter för exproprianten. Även om endast expropriationsersättningar överstigande ett visst belopp skulle kunna bestämmas att utgå periodiskt, måste likväl för kraftledningens ägare antalet årliga utbetalningar bli högst betydande, och det skulle bli nödvändigt att i varje särskilt fall fastställa vem som vore behörig att mottaga ersättningen.

De invändningar, som sålunda kunna framställas mot det ifrågavarande förslaget, äro enligt utskottets mening så allvarliga, att förslaget måste anses praktiskt ogenomförbart. Utskottet finner sig därför icke kunna tillstyrka bifall till motionerna.

På grund härav får utskottet alltså hemställa,

att förevarande motioner icke måtte föranleda någons riksdagens åtgärd.

Stockholm den 20 april 1950.

På tredje lagutskottets vägnar:

ABEL ANDERSSON.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar Carl Edmund Eriksson, Nils A. Larsson, Werner, Eskilsson, Grym, Uhlén, Ivar Nilzon och Spetz; samt

från andra kammaren: herrar Andersson i Löbbo, Stjärne, Ericsson i Sörsjön, Andersson i Dunker, Holm, Åhman, Larsson i Karlstad och Persson i Appuna.

Reservation

av herrar *Werner* och *Andersson* i *Dunker*, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort ha följande lydelse:

Motionerna åsyfta — — — (lika med utskottet) — — — icke längre blir bärkraftig. Enligt motionärernas mening skulle man i viss mån kunna minska dessa missförhållanden genom att giva expropriaten möjlighet att, om han så önskade, få expropriationsersättningen utbetald periodvis. Genom rätten till de periodiskt återkommande ersättningsbeloppen skulle många skogsjordbruk, vilkas bärkraft ofta i hög grad förminskas därigenom att produktiv mark berövas dem, kunna bereda ägarfamiljen en jämnare inkomst för framtiden.

Den värdeförstörelse, som vållas genom framdragande av kraftledningarna utgör otvivelaktigt ett allvarligt problem, icke endast för de direkt berörda fastighetsägarna utan även — därest, såsom i många fall händer, fullständiga jordbruk stympas så att de icke längre bli bärkraftiga — för hela samhället. Frågans betydelse växer allteftersom utbyggandet av vattenkraften i avlägsna trakter fortsätter och därmed framdragandet av stora ofta parallellt framlöpande kraftgator nödvändiggöres.

Det ligger i allas intresse och överensstämmer med riktlinjerna för den nutida jordpolitiken att i möjligaste mån bevara antalet bärkraftiga brukningsdelar. Strävanden i denna riktning hava under de senare åren kommit till uttryck i skärpta bestämmelser rörande avstyckning. Det är enligt utskottets mening av vikt att även då det gäller expropriation dessa principer vinna ett ökat beaktande.

Beträffande frågan, huruvida det är praktiskt möjligt att nå det uppställda målet på det sätt motionärerna anvisat, kan utskottet icke på den föreliggande utredningen bestämt uttala sig. Klart torde emellertid vara, att vissa svårigheter här uppstålla sig. Det är möjligt, att någon för alla expropriationsfall lämplig, enhetlig lösning icke står att vinna på den väg motionärerna tänkt sig. Det synes dock icke omöjligt att åtminstone i vissa fall — t. ex. då expropriationen avser en servitutsrätt och skyldigheten att utgiva periodisk ersättning därför kunde anknytas till den härskande fastigheten — anordna ett system med regelbundet återkommande, eventuellt periodiskt justerbara utbetalningar, som erbjöde den genom ingreppet försämrade fastigheten större säkerhet. Med hänsyn till vikten av de intressen, det här gäller, anser utskottet, att frågan bör göras till föremål för vidare utredning. Denna utredning bör åsyfta, att klargöra i vad mån de skadeverkningar i samband med expropriation, som i motionerna avses, kunna motverkas och bör vara allsidig och förutsättningslös. Utskottet vill erinra om att vid 1949 års riksdag andra lagutskottet i samband med behandlingen av fråga om ändring i vissa hänseenden av expropriationslagen uttalade, att denna lag vore behäftad med allvarliga brister i skilda avseenden och därför i sin helhet borde överses och överarbetas. Därest en sådan allmän över-

syn kommer till stånd, torde utredning av den nu förevarande frågan lämpligen kunna ingå som ett led däri.

På grund av vad nu anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville i anledning av motionerna I: 171 och II: 211 hemställa om utredning rörande möjligheterna att motverka den försämrade bärkraft å jordbruksfastighet, som uppkommer vid expropriation varom här är fråga, i huvudsaklig överensstämmelse med vad utskottet ovan förordat.